

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

IVRIS CANONICI|| SEV PONTIFICII|| PARTITIONES,||

Grégoire, Pierre

[Frankfurt], 1595

VD16 G 2996

22 De testamentis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63677](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63677)

vocamus illud augmentum seu incremen-
tum dotis, quanquam sit inaequalitas cum
lucro dotis, quae tamen ante eius nouella-
rum probatur vbiq;e, l. ex morte, 9. C. de
pact. conuent.

mm d. c. fi. de don. int. vir. & v. d. l. ex mor-
te, aub. aequalitas, de pact. con. C. §. hoc i-
gitur, de aqua dotis, nou. 97. l. vnica, §. illo
proculdubio, de res vxo. actio. C.

nn Aequalitas dotis & donationis propter
nuptias debebat esse in lucro, dist. aub. a-
qualitas, & l. lege Leonis, 10. de pact. con-
uent. C.

DE TESTAMENTIS ET
VLTIMIS VOLUNTATIBVS.

TIT. XXII.

CAPVT I.

Continuatio.

Expeditis contractibus, superest vt aga-
mus de testamentis & vltimis volun-
tibus, & de successione delatis ex illis;
& dehinc de delatis ab intestato, tanquam
de obligatione nata ex quasi contractu;
quia eo modo, adeundo haereditatem ha-
eres obstringitur; a pauca tamen delibabi-
mus, quae magis iure pontificio tractantur,
reliqua enim ex iure civili eiusque legibus
haurienda erunt, si egeamus, vbi copiose
enarrantur: b

SCHOLIA.

a §. haeres quoq;e, de obligat. qua ex quasi con-
tractu nascunt. l. ex maleficiis, §. haeres quo-
que, de act. P. l. apud Iulianum, §. si quib.
ex caus. in possess. eatur.

b vt in P. lib. 28. tit. 1. de testamentis, lib. 6.
C. tit. 23. & lib. 2. insti. tit. 10. in nouel.
103. & in iure pontif. lib. 3. tit. 26. in de-
cret. & lib. 3. sext. tit. 11. lib. 3. clem. tit. 6. E
& 12. q. 3. & 5. in decreto Gratia. & a no-
bis lib. 42. Syntagm. iur. & 43. vt de ma-
teriu intestati. lib. 44. 45. adde de inoffic.
test. in P. & Cod. & nouella de test. imper-
fectis, &c.

1 Finitio.

2 Et diuisio testamenti & subdiuisiones.

Testamentum generali acceptione, est
mentis seu voluntatis nostrae testatio. a

Testamentum aut diuinum aut huma-
num inuenitur; diuinum antiquum, nouum
aeternum. b Humanum & variabile, vo-
luntas nouissima cuiusque hominis iusta,
de eo quod quis post mortem suam fieri
voluit. c Et iure civili hoc, vel paganicum,
vel militare est. Paganicum a quocunq;e
non milite factum, quod vel solemne, aut
nuncupatiuum dicitur. Solemne adhibita
scriptura & aliis certis solemnitatibus fit.
d Nuncupatiuum vero, fit etiam sine scri-
ptura, declarata voluntate eorum septem
testibus. Militare a solo milite fit, quod
quomodocunq;e fiat, siue cum scriptura
aut sine ea, valet, dummodo de eo constet.

f Sunt & appendices testamenti, vel loco
eius codicilli, veluti parui codices, volun-
tatis. g Videtur & is testatus, qui vltimam
voluntatem in alterius dispositionem
committit. h

SCHOLIA.

a §. 1. de testa. ordina. apud Iustinia. vide
Gellium lib. 6. ca. 12. Vlpia. in fragment.
tit. 20.

b de virog; in c. cum Mariba, de celebra.
Missae. Differt antiquum a nouo diuino,
in pluribus, vt in veteri poena & terror; in
nouo venia peccato promittitur, c. hac au-
tem, §. proximo, 2. .q. 4. Dehinc differunt
in matrimonii coniunctione, 35. q. 1. §. 1.
Tertio in permissione plurium vxorum &
concubinarum, vetu. in nouo. ca. recur-
rat, §. his ita, 32. q. 4. Quarto in praecepto-
rum ceremonialium obseruatione, & an-
tiquatione, §. 25. dist. can. non est pecca-
tum, §. his ita, 6. d. st. Quinto vetu. testa-
mentum virginitatem non probat, nouum
commendat. dist. c. recurrit, §. his ita, 34.
q. 4. Concordant tamen in moralium pra-

SSS

- ceptorum obseruatione & decalogo, can. A
meretrices, 3. 2. 9. 3. & in aliis quibusdam.
- c in c. cum Marthe, 6. §. caeterum, de celebra.
Missa. Explicatur & testamenti huma-
ni finitio in l. 1. de testam. P. lib. 28. tit. 1.
& per nos lib. 42. Syntag. c. 2. nouissima
voluntas, qua tempore mortis postrema in-
uenitur, c. licet, de constitut. in Sext. can.
ult. voluntas, 1. 3. 9. 2. nam eam vsque ad
tempus variare licet & mutare testamen-
ti dispositionem, qua morte tantum confir- B
matur d. c. cum Marthe, & l. 1. C. de sa-
cro sanct. eccles. l. cum hic status, §. pœni-
tentiam, de donatio. inter vir. & vxor. P. l.
si quis in principio, de leg. 3. l. 4. de adimen.
lega.
- d Ponuntur solemnitates ut testamentum v-
nico contextu fiat & scribatur, si solempne
testamentum, in septem testium presentia,
nomen heredis manū testatoris vel testiū
scribatur, signetur quoq; & sigilletur a te- C
stibus. l. heredes palam, de testam. P. §. sed
cum paulatim, de testam. ordinan. P. l. su-
bemus, C. de testam. §. quia vero, nou. 119.
- e §. si. de testam. ordinan. apud Iustinia.
- f §. 1. de militar. testa. apud Iustinia, lib. 2. ti.
11. toto titulo P. & C. de militari testamē-
to, & testam. militis. Nos de hoc etiam in
lib. 42. Syntagm. iur. c. 6. Milites Paganis
opponuntur, l. 3. 6. §. 1. de mili. testa. P. &
dicti pagani omnes, qui milites non sunt, ut D
in l. ius nostrum, de reg. iur.
- g §. 1. de codicill. lib. 2. Institutio. tit. 25. &
toto titulo C. de codicillis, & in P. de iure
codicillorum, vide qua diximus lib. 43.
Syntag. iur. is, c. 1. differunt tamen in mul-
tis testamentum & codicilli, l. si idem, C. de
codicill. de quibus vide Angelum Claua-
sum in summa, in verbo, testamenti, num.
7. largi athen appellatōne, codicilli etiam
dicuntur testamentum, quia sunt mentis E
testationes, ca. placuit, §. sed aliud, 1. 3. 9. 2.
l. conficiuntur, l. ab intestato, de iure co-
dicill. P.
- h c. cum tibi, 1. 3. de testam. lib. 3. ti. 26. Quod
tamen de benignitate canonica intelligen-

dum est, vltimarum porro voluntatum
species ponuntur octo a Guidone Papae de-
cis. §. 43. prima testamentum in scriptis, se-
cunda testamentum nuncupatiuum, leg.
hac consultissima, C. de testa. l. heredes pa-
lam, eo. tit. P. Tertia Codicilli, l. si. & toto ti-
tulo de codicillis. Quarta patris dispositio
inter liberos, leg. hac consultissima, §. hoc
inter liberos, de test. l. parentibus, C. de in-
officio. test. Quinta testamentum militis,
l. milites, de militar. testa. l. diuus, eo. tit.
Pand. Sexta rusticus, l. final. C. de testam.
Septima donatio causa mortis, leg. final.
Cod. de donat. causa mort. quando videli-
cet producta est in esse, alioquin contracti-
bus equipararetur, ut ait Jason ad l. seni-
um, C. qui testa. facere possunt. Octaua
epistola, l. miles ad sororem, & l. cum pater,
§. donationis, de leg. 2. l. & in epistola, C. de
fideicom. Sed proprie si testator nomen he-
redis non expresserit, non videtur testa-
mentum condidisse, l. iubemus, §. quod si
non fuerit obseruatum, C. de test. l. proxime,
de his qui in test. delent. P. quia here-
dis institutio totius testamenti est funda-
mentum, §. ante heredis institutionem, de
lega. apud Iustinia. vide tamen de his la-
tius glossam ad cap. cum tibi, ad verbum
dispositionem, de testam. & qua tradit l.
illa institutio, 3. 2. de hered. instit. lib. 28.
P. tit. 5. l. 43 §. 2. de lega. 1. l. 5. 2. in fine, de
conditio. & demonstra. P.

CAPVT III.

- 1 Qua completatur vltima voluntas seu
testamentum.
 - 2 Instituti qui, & substituti qui.
 - 3 Substitutionum species & qua.
 - 4 Legatum quid.
- I N testamento seu vltima voluntate, cō-
tinentur institutiones, & substitutiones
heredum, a & legata. b Vnde instituti, sub-
stituti, & legatarii dicuntur.
- Instituti in primo gradu dicuntur: sub-
stituti in secundo & reliquis sequentibus
scripti. c

Substitutio-

Substitutionum *d* quædam sunt directæ, quædam obliquæ. *e* Directæ sunt vulgaris, pupillaris, exemplaris, compendiosa, reciproca. Vulgaris quæ a quolibet cullibet fieri potest, in locum hæredis sibi instituti, si is non sit, vel noluerit esse hæres. *f* Pupillaris, per quam pupillo in sacris patris constituto, datur a patre hæres, casu quo in pupillari ætate eum cõtingeret mori. *g* Exemplaris, quæ fit furiosis vel mutis, ad exemplum pupillaris, si in furore vel impedimento illo *h* moriantur. Compendiosa, quæ fit filiis vel aliis sub compendio verborum, quando cumque filius meus decesserit, talis sit hæres. *i* Reciproca, quando plures instituti inuicem substituuntur. *k* Obliqua vna est, quæ & fideicommissaria dicitur, quando hæres institutus, qui & fideiarius dicitur, rogatur de restituenda hæreditate alicui post mortem suam, vel ante. *l*

4 Legatum, est ex hæreditate alicui relicta donatio. *m*

SCHOLIA.

- a ut in cap. Raynaldus, cap. Raynaldus, de testam. c. 1. eo. tit. in Sex.
- b in titulus de legatis, in P. C. & institutio.
- c l. 1. de vulg. P. lib. 28. tit. 6. Substituti illi dicuntur, qui vocantur in locum institutorum, casu quod non sint hæredes, vel noluerint esse, vel quando post mortem hæredum, vel alio modo, vocantur in eorum locum.
- d vide de substitutionum diuisione & exemplis earum gloss. in §. quaratione, de pupil. glo. ad c. Raynaldus, ad verb. si absque liberis, de testa. & que nos diximus lib. 42. Syntagm. c. 10. 11. & 12.
- e c. 1. de testamentis, in Sex.
- f d. l. 1. de vulg. & ibi gloss. l. vnic. in princip. de caduc. tollen. C. tit. de vulgari, apud Iustin. hac exspirat adita hæreditate per institutum, l. post aditam, C. de impub. nos de illa lib. 42. Syntag. cap. 12. & sequentibus vsque ad 17.

- g l. 2. de vulg. P. toto titulo de pupill. apud Iust. Pars testamenti patroni est pupillaris substitutio, ut ibidem, & l. patris, de vulg. P. c. 1. §. si. de testament. in Sex tractamus & nos de hac pupillari, lib. 42. Synt. c. 17. Hac exspirat cum ætate pupillari, nempe anno 14. in masculis, in foeminis, 12. §. masculino, de pupilla l. in pupillari, de vulg. P.
- h de hac exemplari, & quomodo sanamente adueniente exspiret, & de his qui possunt furioso substituere, substituunt, tractatur in l. humanitatis, C. de impub. in §. quaratione, de pupil. apud Iust. de ea etiam nos tractamus lib. 42. Syntag. iuris, c. 24.
- i l. precibus, C. de impuber. nos de compendiosa tractamus, lib. 42. Syntag. c. 26.
- k liam hoc iure, & l. Lucius, de vulg. multa de hac reciproca gloss. ad c. 1. ad verb. absque deductione, de testa. in Sex. nos lib. 42. Syntag. c. 27.
- l in l. precibus, de impub. C. §. fin. de pupillar. substitutio. tit. de fideicommiss. hæreditatibus, tractatur & de ea in c. Raynaldus, & cap. Raynaldus, de testam. l. coheredi, §. cum filia, de vulg. & in lib. 42. Syntagm. iur. c. 28. & seq.
- m accipitur enim legatum ex hæreditate, & singularium rerum donatio est, in testamento vel alia voluntate ultima facta. l. legatum, 116. de lega. 1. §. 1. de lega. l. legatum, 36. de lega. 2.

CAPVT IIII.

Qui testari, & de quibus possint.

Regula generalis in vtroque iure est, omnes, qui speciali nota non prohibentur, posse testamentum cõdere. *a* Prohibentur autem, aut natura, aut lege civili vel canonica. Natura prohibentur, qui nec voluntatem, aut sanam mentem habent; *b* vt infantes impuberes, *c* furiosi, mente capti, *d* prodigi. *e* Lege & canone prohibentur, qui incapaces sunt eorũ, quæ iuris civilis sunt, vt serui, *f* captiui hostium, *g* deportati, *h* ultimo supplicio damnati, *i* filiusfamilias, *k* nisi maior disponat

de peculio castrensi vel quasi, item ii, quorum bona omnia fisco addicta sunt, ipso delicto commisso. *m* Regulares, professi, propter votum abdicacionis proprietatis rerum & paupertatis emissum, etiam si sint abbates. *n* Eremita tamen, qui nulli monasterio & regula se dedicarunt, testari possunt. *o* Sed neque testamenta manifestariorum vsurariorum valent, nisi de vsuris satisfecerint, vel cautionem idoneam de satisfaciendo dederint. *p* Episcopi de rebus propriis & acquisitis ex illis, hæredes si velint habere possunt testando; quicquid vero de provisione suæ ecclesiæ fuerit, siue de agris, siue de fructibus, siue de oblationibus, omnia in iure ecclesiæ reservare debere statutum est, quod & in aliis beneficia habentibus placuit servari. *r* Nisi ex privilegio, consuetudine, vel alia causa rationabili, fructus pertinerent ad beneficiatum. *s* At generaliter inhibita est, in ecclesia, hæreditaria beneficiorum successio; neque cuiquam permissum est, sibi in beneficio quod possidet, eligere successorum. *t*

S C H O L I A.

- a* Est enim editum de testamentis prohibitorium, omnibus alioquin permissum de rebus suis libere testari & in vita disponere, l. 1. C. de sacrosanct. eccles. in re mandata, C. manda. l. nemo exterius, C. de iudic. cum simil. quia & iure gentium, dominia rerum distributa singulis libera concessa, l. ex hoc iure, C. de iustit. & iur. Prohibetur autem dispositio sicut testandi facultas, vel ex parte qualitatis persone disponere volentis, naturalis, vel civilis, cui non potest congruere testandi ius, voluntatis consideratio, iuris gentium est, solemnitas vero, iuris civilis, quo forma disponendi traditur, leg. 3. de testamen. P. ii. 1. ad leg. Falcid. l. 1. de iust. rup. P. vel ex parte rerum, vel aliunde procedit, ut ex inferioribus patebit latius.
- b* in testamentis condendis, ex tempore quo sunt integritas mentis exigitur in testante,

A l. 2. de testa. P. l. 3. C. cod. tit. Presumitur autem quilibet mentis fuisse integra, cum condidit testamentum, maxime si notarius, qui excepit testamentum, talem fuisse retulerit, nisi de contrario doceatur, l. 4. C. de codicil.

c in masculis ætas idonea ad condendum testamentum est 14. annorum; in feminis 12. nempe pubertas, l. qua ætate, §. de testa. P. §. præterea testamentum, quib. non est perm. facere testa. apud Iustinia. lib. 2. tit. 12. Impuberibus prohibetur autem, quod nullum animi insit eis iudicium, l. cum prator, de iudic. P.

d c. 1. de successio. ab intesta. l. in adversa, 17. de test. P. §. furiosi, quibus non est perm. facere test. l. furiosum, C. qui testam. fac. possunt.

e is cui bonis interdictum est, secundum ius Pandectarum, testamentum facere non potest, & si fecerit, ipso iure nõ valet. Quod tamen interdictione habuerit vetustius testamentum, hoc valebit. l. is cui lege, §. de testam. P. §. item prodigus, quib. non est perm. facere test. quia instar furiosi, si exitus negotiorum inspiciamus, habetur. l. 1. de cura. furios. atque ei interdicta est bonorum administratio, & alienatio, l. is cui, de verbor. obliga. Atamen Leo nouella 39. tit. ut prodigus quæ ex re ipsius sint, facere possit, non inhibet absolute prodigis testamentum, & admittit, si per eum disposita redoleant animi sani iudicium, ut puta si proximis & amicis pauperibusque bona sua distribuatur, si seruos libertate donauerit, neque, inquit, prodigus dicitur qui rebus recte vitur.

f c. illud, 13. q. 2. l. si filius familias, de testam. in P. quia quod attinet ad ius civile, serui pro nullis habentur, l. quod attinet, de regu. iur. Statuit tamen Leo imperator, nouella 38. ut serui Imperatoris, de rebus suis quomodo velint disponere possint Et interdum quoque alii humaniores domini, seruos testari permittunt, sed inter domesticos tantum. Plinius lib. 8. epistol. 16. In fragmentis

- gmenis etiam Vlpiani, siquidem Vlpiani A
 sint tituli, tit. 20. in fine servus publicus,
 pratorisve testamenti faciendi habuisse
 facultatem, dicitur in parte bonorum di-
 midia.
- g l. eius qui apud hostes, 8. de testa. P. l. 10. de
 milita. test. P. §. si. quib. non est perm. fa-
 cere testa. Postea autem perm. et statuit
 valere captivi testamentum, Leo novel. 40.
- h d. l. eius qui apud hostes, §. 1. et 2. de test. P.
- i l. qui ultimo supplicio, de pœn. P.
- k l. filius familias, et l. si filius familias, de te-
 stam. P. §. 1. quib. non est perm. fac. testa.
 l. 3. qui testa. facere poss. lib. 6. C. tit. 22.
- l c. licet, 4. §. si. de sepulch. l. scimus, et l. si. de
 inoff. testa. C. dic. §. 1. quib. non est per-
 miss. facer. testa. l. penul. et si. C. qui testa.
 facere non poss. nam in castris et quasi,
 filii fam. pro patribus fam. habentur l. 3.
 ad senatus. Macedonia. P. Castrense pecu-
 lium dicitur, quod in castris vel conuersio-
 ne castrorum seu militia quasi filius fami-
 lias, nec alioquin esset acquisiturus nisi
 militasset, l. castrense, de castrensi. pecul. P.
 Quasi castrense, quod filius familias ex non
 armata militia et quasi ex militia, proprio
 labore acquisiuit, ut ex aduocatione foren-
 si, in l. fori sui, de aduocatis diuersorum
 iudicum. C. militanti namq. causarum pa-
 troni. Et l. aduocati, C. de aduocatis di-
 uersorum iudiciorum. Ea ratione clerici D
 ex quasitis labore, ut ex quasi castrensi pe-
 culio testantur, aut ben. presbytero, C. de e-
 pisco. et cleric.
- m exemplum in hareticis, in c. cum secun-
 dum leges, de haret. in Sex. in crimine lase
 maiestatis, can. si quis cum militibus, 6. q.
 1. leg. quisquis, ad l. Iuliam, maiest. et in eo
 qui accelerata morte iudicium pena sibi
 imponendum anteuertit, l. 2. C. qui testam.
 facere non poss.
- n c. non dicatis, 12. q. 2. c. 2. de testam. qui
 ingrediuntur monasterium et se sua Deo et
 monasterio dedicant, deo de his testari ne-
 queunt, can. 7. quia ingrediuntibus, 19. q.
 3. aut ben. ingressi, de episco. et cleric. cod.
- o et ita, quia proprium habent, testantur,
 can. per latum, §. proximo, 19. q. 2.
- p c. fin. de usur. in Sexto.
- q et ita decisum ex concilio Agathensi, c. 48.
 in can. episcopi de rebus, 19. 12. q. 1. que
 intelliguntur non tantum de fructibus non
 perceptis et pendentibus tempore mortis
 beneficiatorum, sed etiam de aliis perceptis,
 de quibus beneficiati nequeunt testari aut
 libere disponere, can. quia nos admonet, de
 testam. sic clerici in ultima voluntate, ni-
 hil possunt de rebus ecclesia mobilibus da-
 re, nisi forsan consuetudo talis sit quedam
 modica, non aliter, c. ad hac, c. relatum, de
 testament.
- r clericus beneficiatus de fructibus ab eccle-
 sia perceptis elemosyna causa donare po-
 test moderate, c. ceterum, de donatio. c. ad
 hac, de testam. testari autem non potest, c.
 cum in officio, eodem tit. de testa. vide glos-
 sam ad c. presenti, 9. ad verbum referuari,
 de offic. ordinar. et qua nos diximus alibi
 supra in donationum titulo 19. c. 2.
- s dicto c. presenti, §. porro, de offic. ordinar. in
 Sex. Ioannes etiam 22. in extranag. postu-
 lasti, 10. §. si. de preb. in extranag. comun.
 refert quosdam imperios pro solutione de-
 cimarum, se excusare, quod licet per mul-
 tos menses possedissent beneficia seu ecclesias,
 nihil tamen percepissent ex his, quod iuxta
 consuetudinem patria predecessores eorum
 testati fuissent de bonis illarum. Permissum
 etiam fuit ex privilegio curialibus seu cu-
 riam Romanam sequentibus, archiepisco-
 pis, episcopis, cardinalibus, beneficiatis, et
 aliis curialibus laicis vel ecclesiastica
 qualitatibus, disponere testamento, de pala-
 tiis, domibus, casalibus, adificiis urbanis,
 aut rusticis, censibus, numis immobilibus,
 iuribus, qua emerint in vrbe Roma, vel ex-
 tra prope ad decem miliaria, et si de his
 testati non fuerint, permittitur successoribus
 eorum ab intestato bona capere, quod
 concessit Pius 4. constitutione 4. incipiente,
 et si vniuersis. firmavit Paulus 2. consti-
 tutione 7. licet. Leo 10. constitutio 13.

inter, Pius 4. constitutio. 31. Romanus. A
 In Bullario Cherubini. Restrieta autem
 fuit hac potestas per Pium 5. constituit. 120.
 incip. quæ ordini, ubi reuocatio sit facultas
 testandi, & quouis modo disponendi
 de acquisitis ex bonis ecclesiasticis, & de
 aliis rebus etiam proprio labore partus ad
 commodum illegitimarum etiam legitima-
 matarum personarum, ecclesiasticarum,
 non tamen si in fauorem hospitaliorum
 orphanorum & expositorum puerorū re- B
 linquatur, atq; ibidem sit abrogatio pote-
 statis data illegitimis succedendi, in illis
 prædictis bonis ab intestato & ex testamē-
 to, &c. annullanturq; contrarie dispositio-
 nes, & legitimandi quoq; ad effectum suc-
 cedendi adempta ibi facultas. Declarauit
 & sanciuit id ipsum Pius 5. constitutio. 152.
 incipiente, ad Romanum. Reuocauit &
 has potestates testandi & succedendi datas
 curialibus idem Pius 5. constitutio. 31. incip.
 Romanus Pontifex, & eadem bona
 addixit camera ecclesia Romana, excipit
 tamen curialis & quibus ex privilegio ius
 testandi & disponendi datum sit. Clemens
 7. constitutio. 12. incip. conuenit æquita-
 ti, postquam concessit capellanis audito-
 rum rota potestatem tenendi quatuor be-
 neficia incompatibilia, sine alia dispensa-
 tione, dedit quoq; eis potestatem disponendi
 de acquisitis ex beneficiis ubicumq; ef-
 sent. At Paulus 3. constitutio. 3. incipiente
 Romanus Pontifex statuit, ne prælati &
 alia persona ecclesiastica non habentes te-
 standi a sede apostolica potestatem, ultra
 10. partem bonorum possent etiã locis prius
 relinquere, aut iure legati concedere. In-
 lius vero 3. constitutione 3. incip. cupien-
 tes, priuilegium dedit curialibus, episcopis,
 archiepiscopis, & aliis cuiuscumq; status
 & ordinis, & regularibus, & aliis ecclesia-
 sticis, disponendi de omnibus bonis acquisitis
 ex fructibus beneficiorum quorumcumq;
 regularium, secularium, dignitatum vel
 ordinum per testamentum, donationem,
 legata fideicommissa & aliam quamcum-

que dispositionem in fauorem quarumcu-
 que personarum etiã extraneorū & filiorū
 suorum illegitimarum, utq; & ab intestato
 proximi succedere possent, exclusa camera
 ecclesie, qua illis non exstantibus capit eorū
 spolia. Confirmata & illa constitutio
 per Paulum 4. constitutio. 41. incip. iuxta
 ordinem secundum ordinem seruatum in
 Bullario summorum Pontificum edito per
 Laetium Cherubinum de Nursia. Cate-
 rum idem Iulius 3. constitutio 9. incip. cū
 sicut die 26. Iunii anno 1550. beneficiorū
 fructus tempore mortis beneficiorū
 non exactos, ad successores beneficiorū
 pertinere statuit, & ut ornamentum
 Cardinalis defuncti eius heredes ca-
 pella apostolica soluere iueantur. Facta
 & prohibitio disponendi in ultimis volun-
 tatis de redditibus ecclesiasticis absq; li-
 centia sedis apostolica per Pium 4. consti-
 tutio. 1. graue nobis, in dicto Bullario.

t can. apostolica, §. q. 1. c. presentium, c. con-
 querere ex transmissa, de filius presbyteror.
 c. ad hoc, de decimis, c. ad decorem, de insti-
 tutio. c. consuluit, de iure patrona. in quia
 beneficia uiuentium promitti non possunt,
 cap. 1. 2. de concessio. prebend. cum siml.
 Tum etiam quod beneficiarius censetur
 usufructarius vel ad summum usufructuarius
 dict. cap. presenti, de offic. ordina. in Sex.
 cum siml. alibi a nobis saepe citatis. Et pro-
 inde de substantia vel proprietate rei nihil
 imminere debet, iuxta finitio. leg. 1. de
 usufruct.

CAPVT V. Testandi modus.

Ivs ciuile, in solemnibus testamentis
 quasdam iubet necessario sequi sole-
 mnitates ut scripturam, septem testium
 rogatorum presentiam, eorum sigilla, &
 alia quædam, a in testamento uero nuncu-
 patiuo, iubet adhiberi, ut communiter se-
 prem etiam testes rogatos, coram quibus
 voluntatem suam pronuntiet moriturus,
 biure tamen speciali secundum locorum
 consuetu-

consuetudinem testamēta facta rata sunt. **A** e iure hoc pontificio, valet testamentum factum coram presbytero parochiæ, & duobus testibus, *d* & ad pias etiam causas cum duobus testibus. *e* In omnibus autem illud seruandum, ne contra leges seu canones disponatur, nihil enim hoc modo ageretur. *f* Militare porro testamentum, ex legibus ciuilibus liberam consequitur facultatem, sine solemnitate, a quibus & dicere eius formam licet. *g*

S C H O L I A.

a *l. iubemus, & l. hac consultissima, 21. c. de testa. vide qua diximus de testamento solemn. in lib. 42. Syntag. c. 4.*
b *dicta l. iubemus, & l. hac consultissima, §. per nuncupationem, C. de testa. l. heredes palam, eo. iii. P. Vide qua dixi de testamento nuncupatio. lib. 42. Synt. tit. 5. dixi vero communiter, eo quod ex quibusdam causis, vel plures, vel pauciores interuenire possunt. Nam in testamento caci, sunt necessarii iure ciuili Romano 8. testes subscripti, si tabularius seu notarius non adlit, *l. hac consultissima. 8. C. qui testament. facer. non poss. in testamento rustici, sufficiunt quinq., l. si. C. de testa. & tempore contagionis pestis, eodidem, l. casus maioris, 8. C. de testa. in testamento inter liberos, quinq., *l. hac consultissima, §. si. de testa. C. in testamento militis, duo, si in exercitu & in prociūtu sit, l. milites, C. de militari testa. quia quamuis militibus remittantur testamenti condendi iuris solemnitates, tamen oportet probationem fieri, quod ita disposuerint: probatio autem non sit per vnum testem sed saltem duo requiruntur. *l. vbi numerus, de testib. P. cum simil. Statuit & Leo Imperator nonella 41. ut in ciuitatibus quinq., in itineribus vero & agris, tres ad testamentorum fidem sufficiant. Sufficiebant & per legem 12. tabularum in testamento quod fiebat per es & libram, per emancipationem, & imaginariam venditionem quinq., testes, adhibito libripende, §. 1. de testa. ordinan. visum****

quoq, quinq, sufficere in codicillis condendis, *l. fin. C. de codicill. ut & ibi in omnia ultima voluntate. Sed & coram principe etiam solo, testamentum factum, obtinet perinde vim ac si omnes fuissent adhibita solemnitates, leg. omnium, C. de testam. Statuit & Leo Imperator constitutio. 42. ut sufficiens numerus testium testamentum ratum faciat, tamen si illud neq, illorū subscriptiones, neq, signacula habeat; & in nonella 43. ut per scribendi ignaros testamenta etiam confirmentur, abrogato eo quod antea cautum erat, ut literati testes pro illiteratis subscriptionem interponeret, *l. fin. §. si autem duo, C. de testa. Sustulit & idem Leo antiquam solemnitatem nonella. 44. tit. a quibus testamenta obsignari oportet; per quam olim a magistro census, ut postea a quastore, testamenta obsignari debebant, l. 23. C. de testa. vide & nouellam Iusti. 44. c. 1. §. 4. leg. 17. §. 2. de sacrosanct. eccles.**

c *l. si non speciali, 9. C. de testam.*
d *c. cum esses, 10. de test. ibi Panor. ait hoc verum esse in foro anima & in dispositis ad pias causas, si tamen suspicio fraudis sit requiri alias solemnitates iuris ciuilis. Verum melius dicemus, illud locū habere in terris ecclesie, ut & c. relatum, 11. de testa. Sicq, Guido Papau decif. 543. ait extra terras ecclesie, dictū c. cum esses, non habere locum, nisi in maxima infirmitate, in qua immediate mors sequatur, non autem si de ea postea conualuerit testator, & per annū vixerit, exemplo militaris testamēti, quod non valet nisi duobus concurrētibus, nempe quod in militia fiat, & quod testator in conflictu moriatur. *l. milites, C. de testam. milit. nec valet ultra annum, l. ex testamento, C. de testa. milit. l. quod dicitur, l. testamenta, de milita. testa. P.*
e *c. relatum, 11. de testa.*
f *c. requisisti, 15. de testam. in testamenti dispositione & executione, consuetudo terrarum vel ciuitatum praualet etiam iuri scripto, capit. Raynuius, de testa.**

§ In d. l. militis C. de testam. mili. & toto tit. A
 de militari testamento; vide qua paulo
 ante dixi in litera b, & litera d.

CAPVT. VI.

De quibus rebus quis testari possit.

Iure civili, testator non solum suam rem,
 sed etiam alterius legare potest, quam
 hæres emere seu redimere a domino ten-
 netur si possit: si minus æstimationem le-
 gataro dare. *a* Atius pontificium rei alienæ
 legatum respuit. *b* Licet autem clerici, **B**
 de his, quæ paternæ successionis, vel co-
 gnationis intuitu, aut proprio artificio,
 sunt adepti, aut dono consanguineorum
 aut amicorum, non habito respectu ad ec-
 clesiam, peruenerunt ad ipsos, libere dispo-
 nere valeant; de his tamen quæ considera-
 tione ecclesiæ perceperunt, nullum de
 iure facere possunt testamentum. *c* Testa-
 tor habens filios aut filias, non potest eos
 in testamento priuare legitima sine causa,
d vel eos in ea de illa restituenda gravare;
e pupillariter tamen in ea, et in aliis illorum
 bonis, ipsis substituere potest. *f* Ecclesia
 etiam nec ipsas morientium hereditates
 recipit relictas, si omnino filii non insti-
 tuantur. *g*

SCHOLIA.

- a* si modo testator sciens rem alienam, eam
 legauerit, non aliter nisi coniuncta persona **D**
 leget, §. non solum, §. quod autem de lega.
 apud Iustinian. leg. cum alienam, C. eo. tit.
b l. filius, §. de testa. P.
c in c. quia nos, 9. ubi hæc verba, c. relatum,
 12. §. ceterum, c. requisisti, §. illud, de te-
 stamen. c. 1. & 2. 12. q. 3. ca. episcopi, 12. q.
 1. & per totam q. 2. & can. nulli, & ca. se-
 quent. 12. q. 5. & hoc de iure, quid autem
 ex privilegio & consuetudine dicendum
 sit, vide qua paulo ante supra diximus qui **E**
 testari & de quibus possint, litera s.
d filius non potest exheredari sine causa in
 testamento patris, auth. non licet. & au-
 then. ex causa, de liber. pratori. (nouella
 11. ut cum de appella. cognosc. c. 2. & 3. l.

si quis suo testamento, 33. de inoffic. i. sta.
 lib. 3. C. tit. 28. ponuntur autem iusta ex-
 heredationis causa a Iustina, d. c. 3. §. ali-
 ud quoque capitulum & sequentibus. §§. ut
 cum de appella. cognosc.

e omne grauamen & onus subiuuendum a
 legitima l. quoniam in prioribus, 32. l. sci-
 mus, 36. de inoffic. testa. C. nouella 18. c.
 1. nouella 21. c. 48. nouella 39. c. 1.

f nam in substitutione pupillari substitutus
 fit hæres pupilli, perinde ac si ipse pupillus
 testatus fuisset, & testamentum filii in eo
 dicitur, quamdiu impubes est, l. 1. l. patris
 & filii, de vulgari. P. leg. Papinianus, §.
 sed nec impuberis, de inoffic. testa. P. §. 1.
 §. agitur, de pupillari substituti. apud Iusti-
 nian. ca. 1. §. si. de testament. in Sex.

g ca. si quis irascitur, 8. 13. q. 2. quare si hoc
 contingat filiis, vel partem vel totam hære-
 ditatem restituit, ca. si. 17. q. 4. Si tamen
 legitima pars relictæ sit filiis, totum reli-
 quum relinqui potest ecclesiæ, ca. sunt qui
 opes, 17. q. 4. ut & alius, §. aliud quoque ca-
 pitulum, ut cum de appella. cognosc. in authen.

CAP. VII.

- 1 Effectus voluntatis ultima.
- 2 De quartis seu portionibus hereditariis.
- 3 De executoribus voluntatis.
- 4 De portione debita ex mortuariis ecclesiæ
 parochiali.

Vltimæ hominum voluntates, quæ a
 iure non reprobenur, a omni studio
 conseruanda sunt; *b* & quod quisque mo-
 riens etiam nudis verbis dari fieriue iulle-
 rit. *c* Quare si hæredes iussa testatoris non
 impleuerint, iussi implere, intra annum,
d omnis res quæ eis relictæ est, ab episco-
 po illius loci interdicti debet cum fructi-
 bus & omnibus emolumentis; ut vota de-
 functi adimpleantur, *e* potest & ad id faci-
 endum diæcesanus episcopus, *f* nedum
 vero hæredes, sed & qui executores vo-
 luntatis defuncti erant, post mandatum
 susceptum, compellere. *g* Pari modo insti-
 tutus grauatus de restituenda hereditate,
 si sine

si sine liberis vel alio modo decederet, adueniente conditione, compellitur restituere. *b*

² Verum si is sit filius testatoris, partem sibi debitam, iure naturæ retinet tanquam filius, & tanquam extraneus Trebellianicam quartam. Quod si filius non sit, Trebellianicam tantum. *i* Cæterum quartarum harum deductio in fideicommissariis substitutionibus, non in directis locum habet. *k*

³ Voluntatis porro defuncti propriæ executor hæres est; *l* potest tamē & alius a testatore dari vnus, & plures, quorumque vno mortuo vel exsequi nolente, alius vel reliqui exsequi possunt. *m* Claustrales tamen monachi, non possunt esse vltimarum executorum absque licentia petita & obtenta superiorum. *n* Sequetur autem executor etiam in legatis piis, voluntatem testatoris, *o* & iuris ordinem.

⁴ Atque pro cereis, ornamentis, fabrica, laminaribus, anniuersario, septimo, anniuersario, vigesimo trigesimoque die, seu aliis ad perpetuum cultum diuinum ecclesiis reliquisque piis locis, quæ legata erunt, dummodo id non fiat in fraudem episcopi, aut ecclesiæ parochialis, canonica porro ecclesiæ parochiali vel episcopo non debetur. *p* Quemadmodum non fit eius portionis deductio de equis & armis *D* fauore terræ sanctæ, remanentibus penes milites Hierosolymitanos, apud quorum ecclesias electa fuerit sepultura. *q* Alioquin ex relictis piis ecclesiis, monasteriis, episcopo vel parochiali ecclesiæ portio debetur, *r* quæ secundum diuerfas locorum consuetudines erit præstanda. *s*

SCHOLIA.

a *§. his igitur, de heredib. & Falci. in nouell. l. 27. de condito institutio. improba voluntates & que contrarij sunt, implende non sunt. l. si quis inquilinos, de lega. 1. l. nemo potest, de lega. 1. ut si quis iubeat iactari corpus suum in mare, l. quidam suo, de condito. & demonstra. P.*

A b *ca. vltima voluntas. 4. 13. q. 2. ca. admonere, 16. q. 1. §. 1. de hered. & Falci. in nouell. l. 1. C. de sacros. eccles. interest reipub. suprema hominum iudicia sortiri effectum, l. vel negare, quemad. testa. aperian.*

P. & quæ admodum in publicis nihil grauius lege, sic in priuatis firmissimum est testamentum, ut ait Cicero Philip. 3. quare in vna testamentorum vi atq; auctoritate, Gracie populi alioquin inter se moribus dissidentes, & institutis, conuenerunt, ut ait Isocrates in Eginetico. Et hinc est quod ex iurigenium fontibus originem habuisse testamentum dicit Theophilus, in paraphrasi institutio. in tit. de testamentis.

c *in c. indicante, 4. de testa. nudis quippe verbis legatum etiam factum, valet, l. si. C. de lega. ut & per verba nuda quis obligatur, c. 1. de pact. l. vnic. C. de suffrag. can. quacunq; can. iuramenti, 2. 2. q. 5.*

C d *in c. 3. de testa. & alijs bona deferuntur negligenti, quibus autem traditur in c. 1. §. his igitur, de heredib. & Falci. nouel. 1. a. h. hoc amplius, C. de fideicom. libr. 6. tit. 3. 2. §. si quis adificatione, de eccles. asticis tit. in nouel.*

e *c. si heredes, de testa. antiquius tamen heres non implens voluntatem testatoris, priuabatur omni successione, ca. Syluester, 11. q. 1. l. si. C. de fideicom. ut & in c. licet, de voto. Hodie iure civili distinguitur inter heredes, ut filius heres non implens contumax post annum voluntatem patris, non omnino priuatur, nempe non priuatur portione iure natura debita, alius contra; extranei omnino, si instituuntur. §. 1. de hered. & Falci. in nouel. d. et. a. h. hoc amplius, C. de fidei. l. 25. C. de lega.*

f *c. nos quidem, 3. & c. si heredes, 6. de testamentis. quando de pijs legatis implendis agitur, l. nulli, C. de episc. & cleric. & ita principali & pontificali auctoritate potest compelli heres ad implendam voluntatem defuncti piam, l. hereditas, §. si defuncto de petitio. hered. Pand. quod & locum habet, quamuis testator vel donator interdixerit*

episcopo, uel eius œconomio eius rei dispensationem seu curam, auct. licet, C. de episcopo. & cler. c. ii. nouelle 13. §. si quis adificationem, de ecclesiastic. tit.

g cap. Ioannes, 19. de testamen. c. tua nobis, 17. de eo. tit. ante mandatum viro susceptum, cogi non possunt. Mandatum enim suscipere nemo cogitur, cum tamen susceptum implere cogatur, l. in commodato, §. sicut commodat. l. si quis alicui, §. qui mandatum, manda. P. l. inuuius, C. de procuratorib. l. 3. §. 1. de arbitr. P.

h c. Raynuius, 16. & c. Raynaldus, 18. de testam. Grauius de restituenda hereditate, cogitur adire & restituere, l. nam quod, 4. §. fin. ad senatuscons. Trebellia. lib. 36. P. tit. 1. l. si eius, l. si postulante, eo. tit. Rogatur autem non tantum hæres, sed etiam successor eius qui restituit, siue Pegasianum siue Trebellianum senatusconsultum spectemus, l. quamuis, l. postulante, C. ad senatusc. Trebel.

i dictis cc. Raynuius, & Raynaldus, de testament. ubi filius qui habet quartam partem seu legitimam in bonis patris, matris, aut, auie, in illa grauari non potest, & ideo si fuerit ab illis institutus & grauius de restituenda hereditate, puta si sine liberis decederet, uel alio modo, detrahet uel hæres eius duas quartas seu portiones ex illis bonis restituendis, unam tanquam filius, nempe legitimam iure natura debitam, portionem; aliam nempe Trebellianicam, tanquam si esset hæres extraneus institutus, in quam computantur fructus post litis contestationem percepti. Additur & in c. Raynaldus filium qui eas quartas detrahit, posse libere disponere de illis, & hæredem in illis instituere, legataque de his facere. Pro quorum capitum & similitum elucidatione notabitur iuris, hereditates pati posse res deductiones portionum, non obstante voluntate defuncti, de restituendo uel dando. Prior deductio fit a filio hærede instituto, que uariis nominibus dicitur in iure aliquando legitima, ut in dictis

cc. aliquando, sed improprie, Falcidia, ut in l. qui quis, §. ad filias, ad leg. Jul. maesta. Cod. anthen. unde & si parens, C. de inofficio. testa. eo quod in plebiscito, cuius auctor fuit C. Falcidius, Tribunus plebis, sub Augusto, & de quo meminuit Eusebius in Chronicis, & Dion lib. 48. caput fuit quoque appositum, ut quarta pars filius relinquere, quemadmodum & hæredibus, quorum hereditas eis relicta fuisset exhausta legatis, factis a testatore supra drantem. Correxerunt tamen Iustinianus postea eam quartam seu legitimam debitam liberis, & uoluit esse trientem nouella 18. ubi uocat illud plebiscitum legem antiquam, & ita se intelligere illius Falcidiam pro quarta legitima docetur ex nouella 92. Dicitur & aliquando debitum bonorum subsidium, ut l. 5. C. de inofficio. donatio. aliquando debita portio, ut l. 8. §. unde, C. de inofficio. testam. aliquando simpliciter debitum, ut in principio nouella 18. & portio legitima. l. humanitatis, C. de impub. l. qua nuper, l. si quis, C. de inofficio. testa. Et quota pars eius portionis, qua debetur filio ex bonis patris, si is ab intestato moreretur, non autem quota pars hereditatis, l. 2. §. si quarta famil. ercise. P. l. cum queritur, C. de inofficio. testam. Relatio autem fit quota debita ad portionem, quam habiturus esset ab intestato filius per Iustitiam, nouella 18. de triente & semisse, ut si quatuor sint liberi uel pauciores, pro legitima portione inter eos diuidenda sit triens, id est, quatuor uncia ex 12. qua continent uniuersa bona defuncti patris, & que bona equaliter fuissent, diuidenda inter liberos, si pater non fuisset testatus; quod si sex aut plures fuerint relicti filii, semis, id est, media pars totorum bonorum pro illa portione sit, c. 1. §. hæc nos mouerunt, nouella 8. Sicque parentes, dum testantur, tenentur uelini nolint, trientem uel semissem pro modo numeri liberorum, filius non ingratis relinquere iure legitima portionis, concessis reliquis bonis

nis libera illorum dispositioni, §. 1. eiusd. A
 nouella 8. Auth. nouissima, de inoffic. te-
 stam. §. si §. illud quoque, seu c. 48. de nu-
 ptis nouella 22. §. quamobrem, seu ca. 1.
 nouella 39. de restituito. & ea qua parit in
 undecimo mense. Porro hac liberorum por-
 tio legitima dicitur, quia a legibus sit in-
 troducta, & ita etiam ex legibus deberi di-
 citur l. 6. §. si autem, de secund. nupt. C. eo
 quod leges quantitatem & modum eius
 differunt, l. sancimus, §. cum autem, de B
 inoffic. testa. & iubent parentibus volenti-
 bus alios instituere, ut saltem non ingratias
 hanc portionem relinquunt, l. si totas, C. de
 inoffic. donatio. l. parentibus, C. de inof-
 ficio. testam. §. aliud quoque capitulum,
 ut cum de appella. cognoscit adque sine o-
 nere, aut detractioe vlla vsu fructus in
 proprietate & vsu fructu, l. omnino, C. de
 inoffic. testa. vide qua nos tractamus de
 legitima libr. 44. Syntagm. iur. ca. 5. Tre- C
 bellianica originem habuit a senatuscon-
 sulto facto temporibus Neronis Anneo Se-
 neca, & Trebellio Maximo consulibus, l.
 1. ad senatuscons. Trebellia. P. §. ergo si-
 quidem, de fideicommiss. hereditatib. lib.
 2. titul. 23. ubi signis plus quam dodran-
 tem (id est plus quam nouem uncias ex 12.
 qua faciunt totam hereditatem) ex here-
 ditate scriptus haeres rogatus fuisset resti-
 tuere, restituebatur hereditas ex senatus-
 consilio Trebelliano, in virumque tamen D
 heredem & restituentem & cum, cui re-
 stituitio fiebat, dabantur actiones pro parte
 rata, in heredem quidem restituentem iu-
 re civili; in eum vero, cui restituebatur ha-
 reditas ex senatusconsilio Trebelliano,
 tanquam in heredem; at si plus quam do-
 drantem hereditatis, vel etiam totam ha-
 redem restituere rogatus esset, locus erat sena-
 tusconsilio Pegasiano, quod induxit dedu-
 ctionem quarta partis hereditatis, nempe
 trium unciarum ex 12. a Trebelliano sena-
 tusconsilio omissam. Confudit autem
 Iustinianus utriusque senatusconsulii ap-
 pellationem, & nomen Trebellianica et-

tiam huic parti quarta indidit, quamuis
 ex Pegasiano fuisset senatusconsilio indu-
 cta, correptis quibusdam, qua a senatus-
 Pegasiano erant introducta, & aliis retenti-
 tis, qua constituerat Trebellianum senatus-
 cons. Detrahitur hac quarta ex vniuersa
 hereditate defuncti, sit tamen computatio
 quarta comprehensio legatis, donationibus,
 & aliis, qua haeres ipse a testatore percepit,
 l. in quartam, ad leg. Falc. vide qua dixi-
 mus de Trebellianica quarta in 42. Synt.
 iur. ca. 31. Inuenitur & alia quarta ha-
 reditatis detractio in iure, qua Falcidia
 dicitur, per quam modus est impositus le-
 gatis, & cautum, ne cui plus liceat legare
 ex hereditate, quam dodrantem; & si plus
 legatum sit, liceat heredi institutio retinere
 seu defalcare aut deducere ex omnibus le-
 gatis, quatenus sibi quarta pars relinqua-
 tur, §. 1. de lege Falc. apud Iustinia tototit.
 ad leg. Falc. in P. & C. vide qua diximus
 de falcidia, lib. 43. Syntag. iur. c. 34.

k c. 3 de testa. in Sext.

l c. Raynuntius, de testam. adeundo enim ha-
 reditatem, haeres obligare se videtur ad sa-
 tis faciendum voluntati defuncti, quam a-
 gnouit, §. haeres quoque, de obligatio. qua ex
 quas. contra. nascuntur. l. 1. & 2. C. de iure
 delibera. cum simil.

m cap. final. §. final. de testament. in Sex. &
 ibi gloss. adfert rationes & distinctiones.

n d. c. si. & c. 1. de testa. in Sex.

o d. c. si. §. si. de testam. in Sex. ibi nisi aliud
 testator expresse rit, voluntas enim testato-
 ris primum locum tenet, l. in conditioni-
 bus, 19. de conditio. & demonstra. l. in le-
 gatis, C. de lega. cum similib.

p cap. de his, 20. de testament. cap. ex parte,
 de verbor. signif.

q c. in nostra, 10. de sepul. iur.

r c. officii, 14. de testa. dicto c. in nostra, &
 cap. cum super, 8. de sepul. iur.

s cap. requisisti, 15. de testamen. cap. certifi-
 cari, 9. de sepul. iur. ubi videnda gloss. adbi-
 benda & voluntas testatoris, si prohibeat
 deduci, iuxta d. c. officii, de testa.